

INHOUD

- 1 Over bijen en mensen (1)
- 3 Imkeren XXL
- 6 Rustoord gestresste bijen
- 7...Andere bijen in uw tuin
- 10 Presentjes voor bijen
- 11 Verslag studiedag NBV
- 13.Vraag en Aanbod

AMBROSIUSGILDE

december 2011

AGENDA

Donderdag 8 december

Lezing: Marie José Duchateau over kolonieontwikkeling van hommels en meer...

Donderdag 12 januari 2012 Nieuwjaarsreceptie "Land van belofte"

Bernard en Kitty, Noorddijk 5
2751 DK Moerkapelle

Donderdag 9 februari 2012

Algemene ledenvergadering en presentatie Jeroen Vorstman van het bijenhuis, Wageningen

Donderdag 8 maart 2012

Lezing:Theo de Ronde over bijen en zwermen

Zaterdag 28 april 2012

Open dag Ambrosius
Lesbijenstand Nesseweg

De lezingen starten 20:00 in
Trefpunt Rotta, Hoeksekade 164
Inloop vanaf 19:30 uur.

OVER BIJEN EN MENSEN DEEL 1

Op 8 september jl. hield een lid van onze vereniging, Hella de Jonge, een boeiende lezing van de relatie tussen bijen en mensen. Haar lezing kende drie thema's, 1) religie en spiritualiteit, 2) seks en liefde en 3) leven en dood. In deze Raat wordt thema 1 behandeld, in de volgende Raten zullen de twee andere thema's worden behandeld.

Religie & Spiritualiteit

De oudst bekende afbeelding van een bijengodin vinden we in Rhodes, ongeveer e 7e eeuw voor onze jaartelling op een gouden plakkaat.

Het stelt een natuurgodin voor met vleugels en een bijenlichaam. Omdat dit de oudste afbeelding is die we kennen wordt zij door verschillende bijengenootschappen, waaronder de Nederlandse BD bijenvereniging als beeldmerk gebruikt. Helaas weten we niet wat de mythologie rond deze godin is. Dat

zij de oudst bekende afbeelding van een bijengodheid is wil niet zeggen dat bijen daarvoor geen rol speelden in godsdienstige verhalen. Zo kennen we het verhaal van de tranen van Ra, een Egyptische zonnegod dat uit een veel eerdere tijdsperiode stamt, zo'n 2500 voor onze jaartelling. Het verhaal gaat dat wanneer de god Ra huilde zijn tranen op de grond vielen als bijen. Ook weten we dat bijen in het oude Egypte een belangrijke rol speelde in de geneeskunst. Verschillende recepten die zijn overgeleverd hebben honing als ingrediënt. Uit deze recepten blijkt dat de Egyptenaren op de hoogte waren van de antiseptische werking van honing. Daarnaast was honing geliefd als voedsel, en werd het gebruikt als ingrediënt in de balsemvloeistof waarmee de heersers werden gemummificeerd. Er werd dan ook volop professioneel geïmkerd in Egypte.

Imkeren in liggende buizen van gebakken klei Egypte.

Ook in de Indische heilige teksten wordt over bijen gesproken als goddelijke dieren en kennen we van Krishna, de belangrijkste god uit het Hindoeïsme afbeeldingen waarin hij als bijengod wordt afgebeeld. In Europa, in het oude Griekenland worden verhalen verteld over hoe Zeus, de oppergod van de Grieken, na zijn geboorte in een grot werd verstopt en met honing werd gevoed. Hier zie je dus dat honing wordt gezien als speciaal voedsel voor de goden. Hij kreeg die honing van een nimf die Melissa heette, en die haar kennis van het bijenhouden aan de mensen heeft geleerd.

Melissa is nog steeds een naam die met allerlei honingproducten wordt verbonden. klein Azië, onder de Griekse invloed, kennen we uit die tijd, ongeveer 700 voor Christus, de moeder Godin Artemis van Efese. Deze Godin was zeer geëerd en is een van de Godinnen die ook in het nieuwe testament genoemd wordt.

Zij is de Grote Moeder en Vrouwe van de Dieren. Haar jurk is altijd versierd met leeuwen, luipaarden, geiten en stieren, maar in sommige varianten zijn daar ook bijen bij aangebracht, waarmee ze niet alleen de hitsige kracht van horens en klauwen bij zich heeft, maar ook de vasthoudendheid van de bijen en de zoetheid van diens honing. De cultus van Artemis bloeide voor honderden jaren tot na het begin van onze jaartelling. In het vroege christendom werd de cultus van Artemis (of Diana) gezien als een concurrent. De discipel Paulus leidde een soort opstand tegen de tempel van Efese en probeerde zoveel mogelijk Artemis aanhangers te bekeren tot het christendom.

Opvallend is dat een aantal karaktertrekken van Artemis zijn overgenomen door Maria;

haar maagdelijkheid, de houding van het beroemde beeld en de notie dat zij de moeder van God zou zijn. En zo maken we de overstap naar religie dichterbij huis. Het toekennen van Goddelijke krachten of bijzondere eigenschappen aan dieren is iets dat door de Christenen als typisch heidens werd gezien. Zij wilden daar niets mee te maken hebben. Toch is de rol van de bij in het religieuze leven daarmee niet uitgespeeld. Binnen het katholieke geloof is er nog volop ruimte voor dit kleine diertje.

De bij is een symbool voor de heilig maagd Maria omdat zij tegelijkertijd maagdelijk is en vruchtbaar. (tot in de 18e eeuw was de voortplanting van bijen een mysterie en dachten men dat zij maagd bleven). Ook haar heilige zoon wordt wel geassocieerd met een bij: zijn barmhartigheid is zoet als honing, maar zijn strenge rechtvaardigheid is scherp als de angel. Daarbij worden kaarsen in de kerk

gemaakt van bijenwas. Zonder deze – zoetgeurende en niet rokende- waskaarsen was de mis bijna niet mogelijk. Daardoor werd was als het ware een heilig product en dientengevolge de bij een heilig dier. In de middeleeuwen wordt onder invloed van het Katholicisme de imkerij een bloeiende bedrijfstak die niet alleen voor de honing maar meer nog voor de was bedreven wordt. Met de komst van de reformatie krijgt de wasindustrie een gevoelige klap te verwerken: het gebruik van kaarsen door gereformeerden is minimaal en enkel praktisch van aard. De handel in was stort in het noordelijke deel van Europa in. Laten we ook niet vergeten dat onze vereniging genoemd is naar een katholieke heilige; Sint Ambrosius, waarvan het verhaal is dat hij als kind overdekt raakte met bijen die hem niet staken. Zij zouden er de reden van zijn dat Ambrosius zo welbespraakt was; hij had een tong als van honing.

IMKEREN XXL - LEZING BEROEPSIMKER HELLER

Op donderdag 13 oktober jl. was het weer verenigingsavond en dit keer werd de vloer vrij gemaakt voor een beroepsimker. De leden waren in grote getale verschenen. De heer Henk Heller had voor deze avond een afstand afgelegd van 350 km om uit Duitsland in Rotterdam te geraken.

Het zou een avond worden van de grote getallen. Imkerei Heller is gevestigd in Westerstede (bij Oldenburg) en met zo'n 125 volkjes (Buckfasten) wordt er per jaar zo'n 15 tot 20 ton honing geogst. De aanwezigen wisten niet wat ze hoorden. Heller leeft van de verkoop van de honing, bijenvolken en Koninginnen. In de winter verkoopt hij ook nog bijenartikelen. Hij verkoopt liever aan veel zg. kleine afnemers dan aan een grote, omdat deze voor een paar cent minder zo overstappen naar een andere leverancier. Op het doek verschijnt een foto van een marktstal met Heller er achter. De hele kraam staat vol

met zo'n 5 soorten honing in 500 gr. potten. Heller vertelt dat je mensen actief moet aanspreken als je honing wilt verkopen. Hij haalt per marktdag zo'n €500 tot €2000 op. Als tip geeft hij mee om goed aan te geven wat de hoeveelheid is die in een pot zit en wat de prijs is.

Hoe het begon

Het begon allemaal een stuk kleiner, met een kleine auto met aanhanger. Nadat Heller zonder werk was komen te zitten ontmoette hij op enig moment een Duitse imker. Met deze imker heeft hij een jaar lang meegelopen, een praktisch jaar waarin hij alle fijne kneepjes van het vak leerde. De adressen waar de bijen konden staan, de drachtgebieden enz.. Heller reist het hele seizoen door met zijn bijen van drachtgebied naar drachtgebied, van de Acacia naar de Korenbloem en door naar het Koolzaad en de Heide. Vanaf het moment dat het begint te lopen is er nog maar weinig tijd om te slapen. Op de aanhanger kunnen zo'n

50 bijenkasten worden vervoerd. In Duitsland is voor het vervoer van bijen een vergunning vereist. Heller reist soms honderden kilometers met zijn bijen om ze naar een geschikt drachtgebied te brengen. Binnen 14 dagen nadat hij ze in een drachtgebied heeft gezet zijn de honingkamers vol. In 2011 was er teveel honing om te verwerken, Velen van ons hebben hele andere herinneringen aan de honingopbrengst dit jaar!

Acacia

Het gebied waar de Acacia bloeit ligt bij Brandenburg. Er heerst hier een landklimaat. De Acacia bloeit kort, maar hevig. Omdat het een zeer populaire honingsoort is, is deze dracht voor Heller erg belangrijk. Je kunt hier veel bijenkasten neerzetten. In 14 dagen wordt er zo'n 50 tot 100 kg honing gehaald door een volk. Heller plaatst de kasten door elkaar heen en zet ze niet op een lijn, zodat je geen last hebt van vervliegen. Verder geeft hij zijn bijen de ruimte. In een keer 4 HK (hij werkt met Dadantkasten), zodat ze de ruimte hebben om de nectar op te slaan. Sommige volken halen tot 150 kg.

Een overzicht van een werkdag tijdens die drachtperiode: 24:00 uur op pad met de bijen, rond 09:00 uur aankomst in het drachtgebied. Met 3 helpers worden de kasten neergezet en 2 weken later helpen ze met het eraf halen van de HK. Dan rond 17:00 uur zijn ze klaar en rijden ze weer richting huis waar men rond 04:00 uur aankomt. Dan moet er nog worden uitgeladen.....

Korenbloem

In een gebied tegen de Duitse grens aan bloeit de korenbloem. Voordat de bijen daar zijn hebben ze zo'n 600 km afgelegd, Heller dus ook. Hij laat een aantal dia's zien van het gebied. Zoals hij het zelf noemt overweldigende natuur. Een rijkdom aan insecten en vlinders die we in Nederland niet meer hebben. Na de korenbloem is het koolzaad aan de beurt.

Gedurende de drachtperiode ervaart Heller veel stress om zijn bijen overal op tijd te krijgen. De ene keer heeft de betreffende dracht veel nectar, de andere keer minder en je moet op tijd verplaatsten om geen bloeiperiode van een andere soort te missen.

Het bedrijf imkerij

Wie in het groot imkert heeft naast kennis van en ervaring met bijen ook enorme hoeveelheden materiaal nodig. Kasten zowel BK als HK, transportmiddelen, materiaal om de honing te kunnen oogsten etc.. De bijen worden uit de HK verwijderd door er even de bladblazer op te zetten. Dit werkt erg goed. Bijen worden kriegel van een vegertje, maar met de blazer heb je ze zo uit de HK verwijderd zonder dat het humeur wordt aangetast. Een aantal bijenkasten staan op een weegschaal. Elke twee uur meet deze weegschaal een aantal zaken in de bijenkast, zoals het gewicht, de luchtvochtigheid in de kast, de temperatuur buiten de kast en de hoeveelheid regenval. Aan het einde van de dag worden deze gegevens doorgestuurd aan de huiscomputer van Heller (honderden kilometers verderop). Met deze gegevens kan Heller op afstand bepalen of de HK eraf gehaald kunnen worden of niet. Op het overzichtje wat we vervolgens te zien krijgen zien we dat de betreffende bijenkast in 1 dag 10 kg zwaarder is geworden. Een ongelooflijke prestatie. De gehaalde nectar moet worden ingedikt. Aan de hoeveelheid water die wordt verdampt kan Heller zien of de nectar al voldoende is ingedikt, of dat de bijen hier nog mee bezig zijn. Is er weinig luchtvochtigheid in de kast, dan kan de honing worden geoogst. Als bijen te weinig ruimte krijgen om de nectar op te slaan dan zullen ze minder gaan halen. Door bijen meer HK's te geven kunnen ze de nectar over de HK raten verdelen, waardoor de haaldrift van de bijen niet wordt afgeremd. De

honingraten worden vervolgens ontezegeld met een speciaal ontzegelmes afkomstig uit Zuid-Afrika. In minder dan 4 seconden wordt de raat (aan beide kanten) ontzegeld. De ontzegelde raten gaan in een ontzegelbak. In de slinger gaan vervolgens 64 raampjes. Het slingeren wordt door de computer geprogrammeerd, afhankelijk van de dikte van de honing. De geslingerde honing wordt vervolgens door een zeef in een enorm RVS vat gelegegd. Na 1000 kg honing moet de zeef schoongemaakt worden.

Bedrijfsmethode Heller

In februari gaat Heller de bijenkasten langs en voelt of er nog genoeg voer aanwezig is. Bij de voorjaarscontrole worden er schone raten in gehangen. De donkere raten gaan naar de buitenkant van het volk toe, zodat ze niet meer belegd worden. Tijdens de kersenbloei gaan de eerste HK op de BK. Als het koolzaad bloeit vindt er controle plaats op zwermneiging en wordt er darrenraat uitgesneden. De bijen schudt Heller van de raten af, dat gaat beter dan slaan, ook beter voor de gewrichten. De bijen vallen op de grond en lopen zo weer de kast in via de vliegplank die tot op de grond komt. Voor het einde van de koolzaadbloei zijn de eerste jonge K's bevrucht en kunnen er afleggers worden gemaakt. Tijdens de dracht van de Acacia wordt de controle-cyclus opgevoerd naar elke 7 dagen (en voor alle duidelijkheid, we hebben het hier nog steeds over 125 volken). Na de Acaciadracht is de zwermvlucht weg en is er tijd om meer K's te telen, afleggers te maken en de varroabehandeling ter hand te nemen. Heller wisselt zijn K elke 2 jaar, in september/oktober krijgen de volkjes een jonge K.

Na de pauze gaat het verhaal verder en na een verhaal over de K teelt vertelt Heller dat hij zijn bijen inwintert op tarwesiroop. Hier zit tarwezetmeel in, wat door de bijen direct kan worden opgeslagen, dit geldt niet bij het inwinteren op kristalsuiker. Eind juli begin augustus wordt tegelijkertijd begonnen met het bestrijden van de varroamijt en het voeren met de tarwesiroop. Heller laat een dia zien met een enorme tank waar de siroop in zit.

Komen we toe aan het onvermijdelijke onderwerp van elke bijenavond; de bijensterfte. Als oorzaak zegt Heller dat er sprake is van verzwakking door virussen en vervolgens sterfte door darminfecties. De overdracht van de virussen vindt plaats door de varroamijt en bijen. Ook de imker heeft invloed op dit proces door de wijze waarop hij/zij werkt. Geen varroamijt, geen wintersterfte. Als voorwaarden voor een sterfvrije overwintering schetst Heller de volgende voorwaarden: 1) weinig varroamijten, 2) voldoende voer, 3) jonge K, 4) open bodem (ventilatie), 5) raatvernieuwing/hygiëne (roulatie methode Pia Aumeier), 6) geen muizen, 7) aanwezigheid van winterzon (geen zon dan sterven 3 van de 10 volkjes, bijen moeten weten wanneer ze zich kunnen ontlasten) en 8) vermijden van opstelling van de kasten in een rij (dit wekt het afsteken van K in de hand).

Tips om de varroamijt de baas te worden. De rijenopstelling van je kasten uitbannen, darrenraat uitsnijden, de varroamijt eind juli, begin augustus bestrijden en in december oxaalzuur druppelen.

Heller vraagt nogmaals aandacht voor de wijze waarop bijenkasten staan opgesteld. Hij legt uit waarom de rijenopstelling door de imker moet worden uitgebannen. Door het vervliegen, vindt verspreiding van mijten en ziektekiemen plaats. Tevens vindt ook door de verspreiding van de mijten genetische uitwisseling plaats tussen de verschillende mijtenpopulaties. En aan het eind van het seizoen worden de K's afgestoken door vervlogen bijen. Op de sheet die daarop wordt getoond is een alternatieve rijenopstelling te zien met de uitgang van de bijenkasten op het oosten, noorden, zuiden en westen gericht..

Zoals we ook allemaal weten hebben varroamijten een voorkeur voor darrenbroed. Zonder het uitsnijden van darrenraten is imkeren volgens Heller onmogelijk. Het uitsnijden van darrenraat moet ook doorgaan als je geen mijten meer ziet. De uitgesneden raten meteen opruimen. Als je het darrenraat aan de vogels wilt geven, dan eerst een nacht

in de vriezer, zodat de varroamijt gedood wordt.

Najaarsbehandeling

Deze begint voor de bijen van Heller eind juli, begin augustus. Geschikte middelen om te bestrijden zijn thymolproducten en mierenzuur. Iets anders wordt door Heller afgeraden. Niet gaan experimenteren met de bijen! Het gebruik van mierenzuur vereist ervaring en vakmanschap. Een eenvoudige en effectieve methode is die van Pia Aumeier (www.diebienne.de, monatsberatungen).

Najaarsbehandeling bij Heller

De heidevolken worden in juli behandeld met mierenzuur. Na de oogst krijgen ze een zakje thymolkristallen op de ramen. De rest van de volkjes krijgt direct na de laatste dracht een zakje met thymolkristallen op de ramen, tevens wordt er meteen een portie voer gegeven. Apiguard of Thymovar volstaat ook als bestrijdingsmiddel. De normale vliegspleet op 7mm en voor de ventilatie is een goede gaasbodem onontbeerlijk. Aan thymolproducten zitten zowel voor- als nadelen. Thymol doodt zeer betrouwbaar bijna alle mijten onder alle omstandigheden. Het is een onbedenklijk product dat ook in bepaalde honingsoorten voorkomt. Echter, als er teveel mijten zijn, werkt het te langzaam, in dat geval dient mierenzuur gebruikt te worden, of moet alle broed worden verwijderd. Er kan roverij ontstaan doordat alle bijen hetzelfde ruiken (nl. naar thymol). Thymol kan de voeropname remmen en de vraag is of er geen resistentie kan optreden.

De winterbehandeling

In december worden de bijen bedruppeld met een oxaalzuur oplossing. Dit vindt plaats als de temperatuur tussen de -5 en +5 graden °C.

Tijdens de behandeling druppel je op de bijen, kleine druppels. Dit doe je maar één keer! Het werkt alleen als er absoluut geen broed is. Het is een zeer effectieve en goedkope methode. Het recept voor de druppeloplossing is als volgt:

500 gr suiker

500 gr water geeft 830 ml oplossing

37,5 gr oxaalzuur

Deze hoeveelheid is genoeg voor 23 volken. Dosering per met bijen bezet raam: spaarkast 3 ml/raam, dadant 5ml/raam. En geen restjes bewaren maar gewoon weggooien.

Tenslotte vraagt Heller aandacht voor een insect dat nog schadelijker is dan de varroamijt, nl. de teek. Imkers lopen door hun werkzaamheden met bijen risico op een tekenbeet en daarmee het risico om de ziekte van Lyme op te lopen.

Tijdens de pauze had Heller al zijn honing te koop aangeboden. Men kon heide-, acacia-, paardenbloem-, korenbloem- en dennehoning kopen. De potten vonden onder de behoorders gretig aftrek. Na de lezing werden er door Heller nog heel wat vragen beantwoord en bleef hij nog gezellig napraten, ondanks de lange terugreis die hij weer voor de boeg had.

Het was een meer dan geslaagde avond.

Van uw vaste verslaggeefster

RUSTOORD VOOR GESTRESSTE BIJEN

Op teletekstpagina 403 stond vandaag, tot mijn grote verbazing, het volgende bericht.

"Het Drentse natuurgebied Bargerveen is ingericht als een hersteloord voor gestreste bijen. Het hoogveengebied dient als rusthuis voor bijen die van de kaart raken bij het bestuiven van gewassen in het aangrenzende kassengebied.

De overwerkte insecten mogen vervolgens een paar weken uitpuffen en voor nageslacht zorgen in de bijna 200 kasten die staan verspreid langs de rand van het natuurgebied.'

In het persbericht van Staatsbosbeheer stond de volgende aanvullende informatie. Het gaat om bijen bij Erica en Klazienaveen.

'De bijen raken sneller uitgeput door de hoge temperaturen in de kassen. „Daarom worden ze na enkele weken vervangen door een nieuwe ploeg.“, meldt Staatsbosbeheer op haar site.

Dat klinkt als intensieve imkerij. Zo zou ik mijn bijenmeisjes niet durven behandelen.

Mijn bijen vliegen vandaag 4 november 2011, op een bijzonder warme nazomerdag, met 15 °C in de schaduw en 19°C in de zon, nog steeds. Zij het, dat zij kortere vliegtijden maken, dan in de zomer, maar zij brengen nog steeds dagelijks pollen de kast in. Kleinere klompjes stuifmeel dan in de zomer, maar toch prachtig om te zien. De kleuren zijn ook niet

meer geel en oranje, maar voornamelijk wit met een zweem van groen erover heen.

Gisteren stond ik ze bij het invlieg-gat te filmen en zij zoemen dan rustig om mijn hoofd en de camera heen naar binnen en naar buiten. Als het zoemen luider wordt trek ik mij terug, want de behoefte om in de kast te gluren hoeft geen enkele bij met haar leven te bekopen.

Inmiddels zie ik ook geen darren meer naar binnen gaan. De dames hebben een forse darren-slacht gehouden. Prachtige grote darren, soms 18-20 mm groot, hebben zij de kast uit gewerkt.

Grijsje

ANDERE BIJEN IN UW TUIN EN DIPLOMAUITREIKING

Verenigingsavond 10 november 2011, lezing van Pieter van Breugel over "Andere bijen in uw tuin"

Voordat de heer Van Breugel met zijn presentatie kon beginnen werden eerst de

cursisten van dit jaar in het zonnetje gezet. Het examen was afgelegd door 18 cursisten en onder het toezicht van de aanwezigen werden door de Vz. en de docent de diploma's uitgereikt. Een groot deel van de geëxamineerde is inmiddels ook al bijen gaan

houden, wat natuurlijk geweldig is. Met zijn allen trots op de foto en toen kon de presentatie beginnen.

De heer Van Breugel is een scheikunde leraar in ruste die nog wel weet hoe een zaal te boeien. Hij heeft al meer dan 20 jaar een passie voor insecten. Tijdens zijn presentatie waarbij een groot aantal schitterende foto's werden getoond van allerhande soorten bijen, hingen de aanwezigen aan zijn lippen. Het is voor uw vaste verslaggeefster een lastige klus om van deze vele mooie foto's een beeldend verhaal te maken.

Naast de ons bekende honingbij zijn er nog zo'n 350 (!) andere soorten bijen. De honingbij is natuurlijk uniek, omdat zij als volk overwintert, met als wintervoorraad de honing. Het houden van bijen had en heeft voor een deel nog steeds een economische reden, nl. voor de bestuiving en het winnen van honing. Vroeger was het houden van bijen rendabel door de dure suiker.

Maar daar ging deze lezing niet over, het ging over de andere bijen in onze tuin. Even over

de fauna in Nederland. Er bestaan zo'n 25.215 meercellige soorten. Van alle dieren in Nederland behoort 71,5% tot de insecten. De bijen behoren tot de vliesvleugeligen, de vleugels haken nl. aan elkaar vast. Onder deze vliesvleugeligen bestaan weer een aantal soorten. Van Breugel merkt op dat bijen eigenlijk vegetarische wespen zijn. Afbeelding na afbeelding wordt ons getoond hoe deze soorten eruit zien. Een greep: de zaagwespen en de blad- en houtwespen. Dit zijn de tailleloze wespen. Dan zijn er soorten taillewespen met legboor (die zich bij andere soorten heeft ontwikkeld tot een angel). Tot deze soort behoren ook de mieren. Dit zijn ook weer de z.g. kolonievormende dieren. Mieren kennen ook bruidsvluchten. Het vrouwtje kan wel tot 20 meter hoog vliegen, de meeste mannetjes komen niet verder dan 10 meter en alleen de sterkte weten dus bij het vrouwtje te komen voor de bevruchting. Van Breugel merkt daarbij droog op dat het vrouwtje in staat is om het zaad vervolgens 5 jaar goed te houden en het mannetje zelf maar een dag.

We maken kennis met de papierwesp die in het voorjaar begint met het bouwen van een volk. De bevruchte K overwintert en bouwt eerst een uivormig nestje met zo'n 12 eitjes. Wespen verzamelen vlees om hun larven te voeden. Er wordt een foto getoond van een grote groep bijenkasten bij elkaar, gemaakt in Frankrijk. Van Breugel vertelt dat bijen en hommels stuifmeel verzamelen in hun z.g. korfjes, solitaire bijen doen dit niet. Individueel zijn hommels en bijen geen goede bestuivers,

maar het sorteert effect door de grote hoeveelheid hommels en bijen.

Veel solitaire bijen maken hun holletjes in de grond. Veel mensen zijn deze holletjes aan voor mierennesten. We zien een foto van de grijze zandbij met zijn lijf onder het stuifmeel. De zandbij laat in zijn nest een geurspoor af, waardoor hij altijd weer op de goede plek terugkomt. Solitaire bijen hebben veel last van insecten, zoals bijvoorbeeld de satelietvlieg, die gebruik maken van hun nest en daar een eitje achterlaten. Deze uitgekomen larve voedt zich vervolgens met de larven van de solitaire bij. Er bestaan ook veel soorten solitaire bijen die maar op 1 bloemsoort vliegen, als die bloem er dus niet (meer) is, verdwijnt ook deze bijensoort. Er bestaan bijen in alle soorten en maten. Sommigen zijn maar een 1/2 cm groot. Mannetjes van solitaire bijen zijn altijd op zoek naar vrouwtjes die ze kunnen bevruchten, ze sterven niet als ze een vrouwtje hebben bevrucht.

Na de pauze wordt de presentatie vervolgd en gaat ook het vertonen van de foto's door. Door de verandering van het klimaat komen er soms ook nieuwe soorten bijen in Nederland voor. In Limburg (waar de heer Van Breugel vandaan komt) wordt sedert 6/7 jaar de klimopbij gezien. We zien foto's van de pluisvoetbij, de slabkousbij, de blauw-zwarte houtbij. Doordat deze bij vrij groot is, is hij de favoriet van de bijeneter, die ook weer in Nederland is gesignaleerd.

Na de bijen die nestelen in de grond stappen we over naar foto's van bijen die nestelen in bestaande holtes, zoals de rosse-metselbij. Het zijn buikverzamelende stuifmeel verzamelaars. Zij nestelen in bestaande holtes in dood hout. In de steden komen ze ook voor, maar er is een tekort aan nestruimte. De larven van deze bij spinnen zichzelf in. De volgroeide bijen blijven in de cocons tot het voorjaar. Deze bij is de meest succesvolle in Nederland. De blauwe metselbij maakt gebruik van gekauwd blad bij de bouw van zijn nest. Voor de tussenwanden tussen de verschillende eitjes wordt een soort hars gebruikt. Er zijn bijensoorten die kleine

kieselsteentjes gebruiken om hun nest dicht te maken.

Als jezelf een bijenhotel bouwt of neerzet is het van belang dat de gaten in het hout (dus de gangen) glad zijn en diep genoeg en dat je na een jaar of 3 het hout vervangt, omdat de bijen er dan geen gebruik meer van maken. Bijenhotels die je in winkels kunt kopen met plastic buisjes zijn niet geschikt, omdat de

vochthuishouding in die plastic buisjes niet goed is met als gevolg dat de larfjes bijna allemaal dood gaan. Het is ook belangrijk dat je bijenhotel voor een deel van de dag in de zon staat.

We gaan weer verder met de bijen zelf. Bij de bijenwolf (wesp) is het mannetje groter dan het vrouwtje. Dit is vrij bijzonder, want meestal is het andersom. De mannetjes hebben ook een territorium en vallen andere mannetjes aan die dit territorium binnendringen. De kleine harsbij is nog maar op drie plaatsen in Nederland te vinden.

De behangersbij belegd de nestgang met blad waar de eitjes vervolgens in worden gelegd. Vervolgens worden er een aantal planten met bladeren getoond waar de behangersbij langs is geweest. Op een speciale manier worden er stukken blad uitgeknaagd.

Ter afronding laat Van Breugel een foto zien van een slapende bij. Op de kaakklem hangt deze vast aan een plant. Bijen slapen met hun ogen open, omdat ze deze immers niet kunnen sluiten.

Voor de belangstellenden laat Van Breugel de folder achter over nesthulp voor insecten.

Ter afronding werd er nog gezellig nagepraat.

Van uw vaste verslaggeefster

PRESENTJES VOOR BIJEN

Eindelijk!
Eindelijk werd een cadeautje onmiddellijk in dank aangenomen. Ik had zojuist de gekochte heideplanten net op het dak van de kast gezet en was ze met water aan het begieten. Op dat moment kwam de eerste bij al nectar drinken. Zo snel is nog geen enkel presentje door mijn bijen geaccepteerd. Eindelijk viel er eens iets bij de dames in de smaak.

Het begon met twee bossen lavendel, die ik bij de kast had gezet. Die werden genegeerd. Na enige tijd nutteloos gestaan te hebben, zouden de bossen naar de compost-hoop promoveren. Sinds compost-hopen in mijn huis intrede hebben gedaan, gooi ik met een gerust hart gft-afval op een hoop. Geurend als aarde, is het gereed voor hergebruik.

Tussen de bossen hadden de dames een twintigtal darren ten grave gedragen. Tja, zo kan je een presentje ook gebruiken... De darren-lijkjes zijn met de lavendel op de compost-hoop geëindigd. Ashes to ashes, dust to dust; per slot van rekening gaat het in de vrije natuur ook zo. Recyclen...

Later begreep ik, waarom zij de darren tussen de takken hadden gedeponneerd. Datzelfde gebeurde met touw waarmee stukjes voorbouw in de ramen waren gehangen. Op een middag zat ik naast de kast van de zon te genieten. Opeens kwamen twee bijen met een pluk uitgeplozen touw de kast uitvliegen. Ik wist niet wat ik zag. Het touw was helemaal verpulverd, pluizig. Wat een werk moet dat geweest zijn. Bovendien zat er nog een fanatiek knagende bij tussen het bouwsel, dat

beide dames als een soort helycopter actie wegvlogen. Wat een fantastisch gezicht en wat een samenwerking!

Dat bouwwerkje werd de lavendelplanten in gevlogen en vastgehecht, door erom heen te vliegen en dan langs de takjes te lopen. Daarna hadden de meisjes nog wel moeite om zichzelf uit de warboel te bevrijden. Dat lukte behoorlijk snel. Die knagende bij bleef doorknagen, alsof zij niet door had dat het nu zinloos was. Even later was ook zij verdwenen. Kennelijk had zij haar (knaag?)werk weer in de kast voortgezet.

Hoe zouden zij met de hennepdraden, waarmee een wasplaat tussen een raam is vastgemaakt, omgaan? Die zijn een stuk langer dan de touwtjes. Dat moet een

monnikenwerk, nou ja, nonnenwerk in dit geval.

En dan is er nog de waterbak. Er staat al maanden een voederbak met water op de kast. Deze is pas na maanden door de bijen in gebruik genomen. Het is het ook wel erg nat weer geweest, zo nat, dat ik regelmatig de schuiflade van schimmel moest ontdoen. Maar op een gegeven moment doken zij in de waterbak en dronken water met wippende achterlijfjes. Zo lang, dat ik mij afvraag waar ze het laten?

De ontdekking van de waterbak had enige tijd nodig.

Grijsje'

VERSLAG STUDIEDAG NBV

Studiedag NBV in Beilen, 19 november 2010
Saskia Kunnen, secretaris Imkersvereniging Zuidlaren

Deze dag was, net als vorig jaar, een goed bezochte dag, er moesten extra stoelen worden aangedragen om iedereen een zitplaats te bieden. De organisatie liep prima, en er waren nauwelijks rijen bij de deur en ook in de pauze kreeg iedereen vlot zijn bakje soep met broodjes. Toch kost het elk jaar moeite om al die kwetterende imkers op tijd op een stoel en stil te krijgen. De dag begon met een korte inleiding met nieuws van het bestuur van de NBV. Voor wie het nog gemist heeft: 2012 is uitgeroepen tot het Jaar van de Bij. Goed nieuws is dat het aantal leden groeit, en dat er zoveel belangstelling is voor imker cursussen dat er soms wachtlijsten zijn. Gelukkig is er ook weer aanwas van bijenteeltleraren. Een opvallende observatie is dat de nieuwe aanwas deels bestaat uit een ander soort cursisten dan de traditionele imker (voor zover die bestaat). Een deel van de nieuwe cursisten wordt gedreven door interesse voor de natuur, meer dan door interesse voor de honingproductie. Niet alleen bij het publiek, ook bij de media en de verschillende

overheden is er een toegenomen belangstelling voor bijen en imkers. Een aardig voorbeeld is het rotonde project in Brabant, waarin gemeentes streven naar de meest bij-vriendelijk ingezaaide rotondes.

Na deze inleiding volgde een lezing van Klaas Sluiman over de vitaliteit van de bijen. In deze lezing stipte Klaas in hoog tempo een aantal onderwerpen aan die te maken hebben met de vitaliteit van bijen. Vitaliteit heeft betrekking op de overlevingsdrang van de bijen, hun vermogen tot aanpassen aan verstoringen (van de imker bijvoorbeeld), en hun weerstand tegen kwalijke invloeden zoals varroa en gebrek aan biodiversiteit. Die vitaliteit uit zich bijvoorbeeld in de hygiëne van een volk, in hun haalgedrag, en in de ontwikkeling van het volk.

Als imker kan je zelf onderzoeken hoe hygiënisch je bijen zijn met behulp van de zogenaamde pintest. Hiertoe worden 100 cellen met gesloten broed doorboord met een naald, en vervolgens kan je nagaan hoe snel de bijen de dode larven opruimen. Als dit precies wordt geregistreerd bij verschillende kasten krijg je een indruk van verschillen in hygiënegedrag tussen volken. Hierop volgde

een vraag uit de zaal, of je als imker veel aan deze informatie hebt. Waarschijnlijk is dit soort onderzoek vooral van belang als je in groter verband uit vele volken een gezond volk wilt uitkiezen voor b.v. koninginnenteelt. De varroabesmetting kan worden bepaald door de poedersuikertest, die uitgebreid is uitgelegd in het laatste nummer van Bijenhouden. Klaas zelf heeft een klein maar bewerkelijk onderzoekje gedaan naar de volksontwikkeling van drie volken op Terschelling en drie in Drenthe (Yde), door elke drie weken alle bijen uit die kasten te tellen. De vergelijking liet zien dat – zoals ook werd verwacht – de eilandvolken later op gang kwamen. Ze gingen echter ook langer door, zodat uiteindelijk de volkengroei op beide plaatsen ongeveer gelijk was.

Een onderwerp dat van belang is voor de vitaliteit van bijen is de hoeveelheid vitellogenine die in het bijenbloed zit. De Noorse wetenschapster Dr. Gro Amdam heeft onderzoek gedaan naar deze stof. Dit 'pre-hormoon' is voor een groot deel verantwoordelijk voor de levensverwachting en de flexibiliteit in sociaal gedrag van een bij. Opvallend is dat bijen in het eerste deel van hun leven, als ze verzorgende taken hebben, grote hoeveelheden vitellogenine in hun lichaam hebben. Als zij zich na enige weken omscholen tot haalbij neemt die stof af tot een kwart van de oorspronkelijke hoeveelheid, en op dat moment begint de aftakeling. Het interessante is echter dat als de haalbijen in een kast zonder huisbijen worden geplaatst, en dus weer broed gaan verzorgen, dat de hoeveelheid vitellogenine in hun bloed weer toeneemt, en de aftakeling stopt. Anders gezegd: veroudering en aftakeling van bijen worden niet bepaald door de leeftijd, maar door de taken die ze uitvoeren. Uiteraard roept dit meteen de vraag op of vitellogenine ook bij mensen werkzaam zou kunnen zijn. Daar heeft Klaas helaas niets over gezegd, maar wie weet wat hij binnenkort op de markt brengt

Wel is gebleken dat varroamijten niet zo dol zijn op larven met veel vitellogenine. Dat zou verklaren waarom koninginnenlarven – die veel vitellogenine bevatten – de minste varroa-besmettingen oplopen, en darrenlarven, die weinig van het stofje bevatten, de meeste.

Wat hebben we als imkers aan deze kennis, behalve dat het gewoon leuk is om te weten? Vitellogenine is een eiwit. Bijen halen hun eiwit uit stuifmeel. Verschillende soorten stuifmeel bevatten verschillende eiwitten, en een gevarieerd aanbod aan stuifmeel helpt de bijen om hun vitellogenine-niveau op peil te houden. Dus de belangrijke rol die vitellogenine heeft maakt extra duidelijk hoe belangrijk het is om de bijen een gevarieerd menu van stuifmeel aan te bieden, en dus gevarieerde drachten.

In de lezing kwam een groot aantal onderwerpen in snel tempo voorbij. Soms waren dat aardige plaatjes en weetjes: van stadsimkers met hun kasten bovenop hoge flatgebouwen, over de noodzaak van genetische diversiteit en over de ecodiversiteit door het aanbieden van gevarieerde dracht. Soms ging het wat te snel, waardoor de aanwezigen niet alle informatie meekregen. Deels komt dit doordat de lezing tevens een demonstratie was van een cd-rom die binnenkort zal uitkomen. Op deze cd-rom staat een uitgebreide collectie van korte modulair opgebouwde lezingen. Interessant voor wie zelf wel eens lezingen verzorgt! Het geheel resulteerde in een moderne presentatie, waar sommigen wat aan moesten wennen.

Zoals gebruikelijk was er naast de twee lezingen een parallelprogramma met stands en presentaties van verschillende organisaties. Uiteraard was het Bijkersgilde uitgebreid vertegenwoordigd met de honingkeuring en een informatieve stand over keuren, honing, was en mede. De inname en keuring van de honing verliep vlot en vlekkeloos. Jammer genoeg bleef het aantal inzendingen erg achter. Uit Zuidlaren kwam maar één inzending. Vanuit het Bijkersgilde komt dan ook de vraag waar dat aan ligt. Wordt het inschrijfgeld te hoog gevonden, heeft men geen honing, vindt men keuringen niet interessant? Wie daar ideeën over heeft, laat het weten aan Gerard Vos! Uit de keuringsrapporten blijkt wel dat er nog een en ander te verbeteren is, het nieuwe reglement voor etikettering is nog lang niet overal goed bekend. Naast het Bijkersgilde waren er organisaties zoals Groei en Bloei en de Vlinderstichting, er waren imkerproducten te

koop, en er was informatie over imkerkursussen.

Maar de studiedag is niet alleen voor de informatie. Het is ook een dag waarop imkers in de winterperiode de kans hebben om elkaar te ontmoeten, bij te praten over bijen, en de laatste nieuwtjes uit te wisselen. De pauze van anderhalf uur was dan ook zo om, en in het hele gebouw (en daarbuiten) stonden groepjes imkers geanimeerd met elkaar te praten.

Het middagprogramma werd gevuld door Willem Boot, mede/eigenaar van het bestuivingsbedrijf ImBuzz. Willem Boot had een bevlogen verhaal over zijn eigen bedrijf, waar vele honderden bijenvolken worden ingezet in de bestuiving. Veel tijd kan niet besteed worden aan de volken, aan koninginnenteelt wordt niet gedaan. Een

tweemans bedrijf heeft niet meer dan 2x 24 uur per dag de tijd. Er is dus veel aandacht voor lichtgewicht kleine volkjes met jonge koninginnen. Varroamijt wordt bestreden met oxaalzuur (werkt snel en is goedkoop). Met ca 100 volken wordt in het najaar gereisd naar ZdFrankrijk, want daar is het warmer dan hier en daar zal de overgang van kastemperaturen naar buitentemperatuur minder hard overkomen. Omdat de koningin blijft leggen bij deze temperaturen worden er geen winterbijen aangemaakt. Zouden de volken in Nederland blijven, dan waren ze gedoemd ten onder te gaan.

VRAAG EN AANBOD

.....